

Az alábbi cikkben szereplő három Cholnoky fivér kimagasló tehetség volt: Viktort és Lászlót az irodalomtörténet, Jenőt a földrajztudomány tartja számon. Veszprémben születtek, gyermek- és ifjúkoruk emlékezetes nyarait az arácsi családi villában töltötték. Szüleik a balatonfüredi Hegedüs-féle kastélyban ismerkedtek meg, amely akkoriban a dunántúli úri családok kedvelt találkozóhelye volt. A család háza Arácson a mai Szőlőkalja utcában volt, ezt Cholnoky Jenő festményeken is megörökítette (A Cholnoky-villa kertje, illetve a Kilátás a Cholnoky-villából). Mint írta, *„Egyszerű de kényelmes nyaralónk volt Arácson, néhány hold szőlővel és gyümölcsösssel.”* A gyerekeknek kis pónifogatuk volt, azzal jártak nyáron le a fürdőre, a Balaton partjára, vagy másfelé kirándulni. A legidősebb testvér, Viktor inkább a füredi fürdőtelepen tanyázott kortársaival. Az arácsi Balaton-parton akkoriban minden nyaralótulajdonosnak külön fürdőbódéja volt, cölöpökön álló deszkaépület, amelyekhez hosszú stég vezetett. Mint a kimagasló földrajztudós, Cholnoky Jenő írta, *„egyszer Sanghajban meghültem, azóta nem voltam ágyban fekvő beteg ... Ezt ennek a szép gyermekkorunk köszönhetem, hogy nem mulatozásokkal, hanem lehetőleg mindig kirándulásokkal és vizsgálódásokkal töltöttem az időt.”* Az egyik tudományos leírásában olvashatjuk tőle, hogy *„Füreden ismerek minden bokrot, minden fát immár talán 60 esztendeje, de nemhogy meguntam volna, hanem mindig, újra és újra fe-dezek föl benne szépségeket és gyönyörű részleteket.”*

Cholnoky Jenő földrajztudós, író, tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Élete és munkássága szorosan kötődött a Balatonhoz, különösen Balatonfüredhez. A Tamás-hegyen, a Koloska-völgyben, a Balaton partján végzett megfigyelései döntő szerepet játszottak tudóssá válásában. Balatonarácsi fiatal éveikhez kapcsolódik személyes ismeretsége az akkor már világhírű tudóssal, Lóczy Lajossal, aki 1894-ben meghívta őt maga mellé asszisztensnek a tudományegyetem földrajzi tanszékére. Cholnoky is világhírű földrajztudós lett, a geográfián kívül maradandót alkotott a hidrológiában és a klimatológiában is, és Lóczy Lajos (aki a nyarakat szintén Arácson töltötte, és ott is temették el) elhunytá után is folytatta a Balaton kutatását. Mintegy 50 könyvet adott ki, 700 tudományos dolgozata és cikke jelent meg. Szerkesztette a „Balatoni szemle” című lapot, mérnöki pontosságú szakmai rajzokon kívül mesteri grafikákat készített, és művészi tájképeket festett. A Balaton csodálatos környezetét hűen tükrözik festményei és akvarelljei, saját szavaival: *„Sokszor jártam fenn a Tamás-hegy meg a Péter-hegy tetején, s onnan bámultam a nagyszerű kilátást a tó felé. Alig van a világon még egy ilyen bájos, nyugalmas, édes hangulatú kilátás.”* Tisztelte és szerette az itteni embereket is, terepbejárásai során gyakran beszélgetett szőlősgazdákkal, halászokkal. Mindig jól érezte magát köztük, és a balatoni nyárban. *„Bementem a vendéglőbe. Künn a teraszon a legszebb hölgyek gyönyörű gyűjteménye. A rózsapiros arcok párnái közül kiragyogó szemek csillagsokasága, a legszebb kis lábak igéző gyűjteménye, édes kacaj, jóízű falatozás ... Hisz a Balaton mellett mindenki olyan jókedvű, olyan életpiros a teste-lelke!”* De élete legválságosabb időszaka is Balatonfüredhez kötődik. 1927-től dolgozott és nyaralt feleségével az Opravill panzióban (korábban Huray nyaraló), 1945-ben felesége szovjet katonák erőszakoskodásainak áldozatává vált, az arácsi temetőben nyugszik. Cholnoky Jenő – Lóczy Lajos mellett – a másik nagy Balatonkutató, a balatoni természetvédelem korai apostola, életének negyven nyarán át volt Balatonfüred vendége. A tudós tiszteletére emlékoszlopot avattak és pihenőparkot építettek Arácson. Könyvet adtak ki, festményeiből kiállításokat rendeztek, utcát is neveztek el róla Füreden, és emléktáblája van a Balatoni Panteonban: *„...Mit ér a hegy, ha nem tükröződik vissza a csendes tó tükrében, s mit ér a kilátás, ha annak határát nem növeli óriássá ... a mindig változó Balaton!”* **CHOLNOKY JENŐ 1870–1950 egyetemi tanár, akadémikus, a Balaton-kutatás kimagasló egyénisége, az egyetemes földrajztudomány nemzetközi hírű tudósa, és népszerűsítője emlékére.**

Cholnoky László (1879–1929) Cholnoky Viktor és Cholnoky Jenő öccse. Ifjúkorának nyarait a család arácsi nyaralójában töltötte. Novelláiban gyakran visszaálmodta magát gyermek- és ifjúkora tájaira. Regényei közül több életrajzi jellegű. Budapestre kerülve eleinte újságíró volt, harminchárom – főként fővárosi – lapnak dolgozott. Az 1920-as évektől már csak szépirodalommal és műfordítással foglalkozott. Életében 12, halála után még 7 kötete jelent meg, néhány művét franciául és olaszul is kiadták. Írt verseket és kritikákat is. Füredi témájú műve a Himfy dalai, A fogatlan Kopeczky.

Cholnoky Viktor (1868–1912) kezdetben újságíró volt Veszprémben, majd a Balatoni Hírlapot szerkesztette, 1901-től a Pesti Napló segédszerkesztője. A legnagyobb magyar stílusművészek közé tartozik, elsősorban a kiábrándult, utat nem találó modern polgár lelki világát ábrázolja. Fialtal korában gyakran megfordult ő is Arácson és Füreden. Több novellájában is főszerepet kap a Balaton, számos füredi vonatkozású írása jelent meg: Rikárd, a hajóács, Az Ortwein, A Balaton nyara, Les dieux sen vont. Az egyik novellájának a címe is Balatonfüredi emlék, így kezdődik: *„Aki csak valaha, a hajdani jobb időkben járt Balatonfüreden, az mindenki ismerte az öreg Bizayt, a „nemzet báró”-ját ... Bizay volt az, aki betेरelte a gyerekeket a színházba, ingyenhelyre, tapsolni. Sehol olyan olcsó nem volt a klakk, mint Füreden. De a klakk már leszerelt, az előadásnak vége volt. Hét óra elmúlt, és az augusztusi kora estén kezdtek a vendéglők megtelni már vacsorázó publikummal. Akkor még az Esterházy volt az első vendéglő Balatonfüreden”.*